

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๓๐/๒๕๖๗

วันที่ ๑๔ เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { ศาลอาญา ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕
วรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยมาตรา ๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติในภาค ๑ ข้อความเบื้องต้น ลักษณะ ๑ หลักทั่วไป ซึ่งบัญญัติว่า “วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาความในคดีต่าง ๆ เหตุที่ต้องกำหนดให้มีกฎหมายพิจารณาความขั้นนั้น เพื่อกำหนดบทบาทระหว่างรัฐกับเอกชนในฐานะที่รัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่เอกชน รวมถึงรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นภายในสังคม ในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ รัฐมีบทบาทที่หลากหลายบางกรณีอาจอยู่ในฐานะผู้ชี้ขาดตัดสินข้อพิพาท ผู้ค้นหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริง หรือในฐานะคู่พิพาทกับเอกชน ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมักจะประกอบไปด้วยบทบัญญัติที่ว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง สิทธิและหน้าที่คู่ความในคดี รวมถึงสิทธิบุคคลภายนอกที่อาจได้รับผลกระทบจากคำชี้ขาดตัดสินของศาล โดยเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนในการเสนอคดีหรือข้อพิพาทของตนต่อศาล ขั้นตอนในการพิจารณาหรือสืบพยาน ขั้นตอนในการทำคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล ไปจนถึงขั้นตอนในการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย นอกจากนี้ บทบัญญัติดังกล่าวยังถือเป็นหนึ่งในกลไกที่คอยควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของหน่วยงานรัฐผู้ใช้อำนาจตุลาการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีและเป็นการป้องกันไม่ให้ใช้อำนาจโดยไม่ชอบ รวมถึงให้ความคุ้มครองแก่คู่ความทุกฝ่ายไม่ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือใช้สิทธิตามกฎหมายโดยไม่สุจริต ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย ด้วยเหตุนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความในแต่ละฉบับนั้นมักจะตราขึ้นตามลักษณะของคดี โดยในคดีแต่ละประเภทจะมีลักษณะของคดีหรือข้อพิพาทที่ต่างกัน อาทิ คดีแพ่ง คดีอาญา คดีผู้บริโภค คดีปกครอง คดีรัฐธรรมนูญ ซึ่งในคดีเช่นว่านั้นต่างมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิที่ต่างกัน การนี้จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการดำเนินคดีตลอดจนอำนาจของศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างกันออกไปด้วย สำหรับคดีอาญา เป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลกระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ หากประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้การกระทำหรืองดเว้นไม่กระทำการใดเป็นความผิด และมีการฝ่าฝืนกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้น ๆ แล้ว ผู้ที่ฝ่าฝืนย่อมต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยส่วนใหญ่การกระทำหรืองดเว้นกระทำที่จะถือเป็นความรับผิดทางอาญามักจะเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม ด้วยกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดและบทลงโทษแก่ผู้กระทำการดำเนินการให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของกฎหมายนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายที่ว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เพื่อกำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตำรวจ อัยการ และศาลที่ร่วมกันทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาความจริง และกำหนดหลักในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย หรือบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย

ข้อโต้แย้งที่ว่า การที่ศาลอาญามีคำสั่งตัดพยานหลักฐานโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๗ (๑) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นการเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจปรับใช้บทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้อย่างกว้างขวาง ภายใต้แนวความคิดที่ว่ากระบวนการพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งเป็นระบบกล่าวหา ทั้งที่การแสวงหาและพิสูจน์ความผิดแตกต่างกันนั้นถือเป็นการหลักการพิสูจน์ความผิดและการแสวงหาพยานหลักฐานทั้งหมดให้เป็นหน้าที่ของโจทก์ ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนว่าศาลจะหยิบยกบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการลงโทษทางกฎหมายอาญาที่ต้องชัดเจนแน่นอน นอกจากนี้ยังเป็นการบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้สิทธิและหน้าที่ของคู่ความในคดีอาญาได้รับการพิจารณาเช่นเดียวกันกับคู่ความในคดีแพ่ง ทั้งที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาของคดีแพ่งและคดีอาญามีพื้นฐานต่างกันเป็นการปฏิบัติเหมือนกันต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกัน ขัดต่อหลักความเสมอภาคชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง เห็นว่า การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้” เป็นกรณีกฎหมายที่เปิดช่องให้ศาลสามารถนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาความในคดีอาญา ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้เท่านั้น แต่มิได้หมายความว่าให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้ในทุกกรณี ซึ่งการใช้บังคับได้นั้นต้องพิจารณาภายใต้เงื่อนไข ๒ ประการ คือ (๑) ต้องเป็นเรื่องที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาความคดีอาญาในเรื่องที่มีได้บัญญัติไว้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ (๒) การนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเฉพาะเรื่องที่จะใช้บังคับได้ กล่าวคือ บทบัญญัติที่นำมาใช้บังคับต้องไม่ขัดกับหลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาความอาญา เนื่องด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาความในคดีอาญาและคดีแพ่งนั้นมีความแตกต่างในเรื่องหลักการพื้นฐาน ดังนี้ การดำเนินกระบวนการพิจารณาความในคดีอาญา ศาลและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันค้นหาความจริงตามข้อกล่าวหาให้ได้ ข้อเท็จจริงที่ตรงกับความจริงที่สุดเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ในทางกลับกัน การดำเนินกระบวนการพิจารณาความในคดีแพ่งนั้น คู่ความในคดีแพ่งแต่ละฝ่ายจะเป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริง รวมถึงพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยพยานหลักฐานที่ตนนำมาเสนอต่อศาลเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตน โดยการจะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้นั้นต้องไม่กระทบต่อ

หลักการอันเป็นสาระสำคัญของการดำเนินกระบวนการพิจารณาความอาญาด้วยเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยวิธีพิจารณาความโดยใช้ระบบกล่าวหาเช่นเดียวกันก็ตาม นอกจากนี้การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ บัญญัติเช่นนั้น ก็เพื่อประโยชน์ในการลดปริมาณของบทบัญญัติแห่งกฎหมายมิให้มีการบัญญัติกฎหมายให้ซ้ำซ้อนกันในเรื่องที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายกัน ทั้งยังช่วยลดความยุ่งยากในการคิดค้นบทบัญญัติขึ้นใหม่ให้แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งการนี้อาจส่งผลต่อการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่อาจไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันได้

การนำสืบพยานหลักฐาน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เพียงบางส่วนเท่านั้นบางกรณีอาจต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม สำหรับเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใดเว้นแต่พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีจะต้องนำสืบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๗ (๑) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการให้ดุลยพินิจแก่ศาลที่นั่งพิจารณาคดีสามารถมีอำนาจที่จะตัดพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่คู่ความจะนำสืบได้ และหากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการใช้ดุลยพินิจของศาลเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย คู่ความฝ่ายนั้นย่อมสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลได้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นได้ว่า การที่ศาลใช้ดุลยพินิจสั่งตัดพยานหลักฐานโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๗ (๑) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ตามที่ปรากฏในข้อโต้แย้งเป็นการปรับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายของศาลภายใต้ขอบเขตแห่งอำนาจที่มี ทั้งการนำบทบัญญัติที่ว่าด้วยพยานหลักฐานที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามคำโต้แย้งเป็นเรื่องทั่วไปที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้มาใช้บังคับโดยอนุโลมในคดีอาญา ซึ่งไม่ได้ขัดหรือแย้งต่อหลักการหรือสาระสำคัญของวิธีพิจารณาความอาญาและไม่ได้มีผลกระทบโดยตรงต่อการวินิจฉัยตัดสินคดีแต่อย่างใด ศาลยังคงมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงและสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมในคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางและสามารถใช้อำนาจดังกล่าวตามที่เห็นสมควร ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ที่บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญา ในกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะนั้น จึงไม่ถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวทำให้บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น สูญเสียสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือ

ช่วยเหลือจากรัฐแต่อย่างใด และไม่ถือเป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นโดยมีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ
ของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือ
จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล
และไม่เลือกปฏิบัติที่ขัดกับหลักความเสมอภาคอันจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่
มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕
ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ